

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

СЕКЦІЯ 21. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

<i>Цільмак Олена Миколаївна, Бакурідзе Ніна Григорівна</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	819
<i>Гурін Руслан Сергійович</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ	821
<i>Джежик Ольга Володимирівна, Цільмак Олена Миколаївна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	823
<i>Корнута Людмила Михайлівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМАНД НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	826
<i>Рєпнова Тетяна Петрівна, Кнутова Маргарита Володимирівна</i> ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	827
<i>Самара Ольга Євгенівна</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	829
<i>Тат'янчиків Андрій Олександрович, Лісовенко Анна Федорівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ	831
<i>Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна</i> ПРОЯВ ГОРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ВТРАТИ	833
<i>Трет'якова Тетяна Миколаївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	835

СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

<i>Кібік Ольга Миколаївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	837
<i>Слободянюк Ольга Василівна</i> ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА	838
<i>Корнілова Олеся Володимирівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	841
<i>Котлубай Вячеслав Олексійович</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	842
<i>Примаченко Іван Федорович</i> ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	845
<i>Редіна Євгенія Валентинівна</i> НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ	847
<i>Ободовський Юрій Васильович</i> ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	849
<i>Калмикова Наталя Юріївна</i> <i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	851

СЕКЦІЯ 23. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

<i>Логінова Наталія Іванівна, Толокнов Анатолій Арнольдович</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ У PYTHON	854
<i>Гура Володимир Ігорович</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕЗДРОТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У «РОЗШИРЕНІЙ РЕАЛЬНОСТІ»	856
<i>Задерейко Олександр Владиславович</i> <i>Грезіна Олена Миколаївна</i> ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	859

Крім того, під час вивчення діяльності управлінських команд у системі публічної служби слід врахувати певні особливості її функціонування. Так, особливість професійної діяльності державного службовця полягає в тому, що процес її виконання включає реалізацію повноважень та функцій органів влади держави. Інтереси держави та суспільства є основним принципом, вищим критерієм етичності та кінцевою метою професійної діяльності державного службовця. Сьогодні це доводиться робити, спираючись головним чином на власні ресурси та сили, а також під власну персональну відповідальність, яка потребує знань в управлінській сфері та високого професіоналізму. Рівень професіоналізму управлінських кадрів державного адміністрування повинен ефективно вирішувати якісно нові завдання у суспільно-політичній та економічній ситуації, що швидко змінюється, особливо в умовах воєнного стану [1].

На публічній службі актуальною проблемою формування управлінської команди є створення дієвої системи безперервного розвитку державного адміністрування та розвитку кадрового потенціалу. Особливість сучасного управління потребує постійного вдосконалення та навчання управлінських кадрів та їх високого професіоналізму. До системи розвитку кадрів публічної служби слід включити групу наступних елементів: управління професійною кар'єрою, корпоративна культура, підвищення кваліфікації та підготовка публічних службовців, контроль за службовою поведінкою та виконанням посадових обов'язків державних службовців.

Варто пам'ятати, що результативність праці управлінських команд на публічній службі також залежить від ефективності застосовуваних стимулів та мотивів їхньої професійної службової діяльності. На основі комплексу конкретних принципів має формуватися система стимулювання праці цих працівників, що буде відповідати сучасним реаліям.

Список використаних джерел

1. Корнута Л. М. Окремі питання провадження державної служби в умовах воєнного стану. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 2. С. 64–69. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/192> (дата звернення: 02.04.2024).

2. Муха Р. А. Команда, її сутність та особливості розвитку. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4253> (дата звернення: 02.04.2024).

Ключові слова: командоутворення, управління, публічна служба, мотивація, професійний розвиток.

Keywords: team building, management, public service, motivation, professional development.

Рєпнова Тетяна Петрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

Кнутова Маргарита Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
магістрант 1 курсу спеціальності «Клінічна психологія»*

ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Емпатія як здатність відчувати і розуміти емоції, почуття та переживання інших людей відіграє критичну роль у соціальному розвитку особистості. У сучасному світі, де соціальні взаємодії є невід'ємною частиною нашого життя, розвиток емпатії має значення не лише для підтримання здорових міжособистісних відносин, але й для побудови гармонійного і співчут-

ливого суспільства. Однак у зв'язку з різними суспільними викликами, такими як емоційне виснаження, відчуження та соціальна дистанція, може виникнути питання про роль та рівень розвиненості емпатії в сучасному світі. Роль емпатії у соціальному розвитку особистості та визначення факторів, зокрема рівня емоційної культури, що впливають на її загальний розвиток у сучасному суспільстві, є досить актуальна [1, с. 145].

Емпатія виступає важливим елементом сприйняття міжособистісних відносин та розвитку соціальної взаємодії. Вона містить важливі аспекти, що сприяють соціальному розвитку особистості, серед них такі: співчуття, розуміння, активна підтримка, спільність і співпраця та розвиток особистісних відносин. У свою чергу, соціальний розвиток особистості відіграє ключову роль у формуванні та становленні сучасної особистості, її культурних емоційних вимірів. Так, одним із невід'ємних компонентів процесу соціалізації є розвиток емпатії, що сприяє становленню справжньої громадянської свідомості та здатності до ефективної взаємодії з іншими [2, с. 6].

Емпатія як ключова соціальна емоція проявляється у здатності індивіда відчувати та розуміти емоції інших людей. Це охоплює внутрішній світ іншої особи, розуміння її переживань, думок та почуттів. В американській культурі емпатію часто визнають як інструмент, що сприяє збереженню спокою та сприяє креативності, роблячи нас кращими співрозмовниками та громадянами, тут емпатія вважається ефективним засобом кращого розуміння один одного та створення гармонійних міжособистісних відносин [3, с. 17].

Прояви емпатії у суспільстві пов'язані з рівнем розвитку емоційної культури, яку можна розглядати як результат взаємовідносин між поколіннями, що визначає традиції вираження емоцій, і навіть норми емоційних взаємовідносин, закріплені на рівні суспільства та сім'ї. Культура вираження емоцій, яка засвоюється з дитинства, має на меті гнучку зміну універсальних виражень емоцій відповідно до ситуації, що змінюється, і допомагає підтримувати соціальний порядок. Враховуючи вказане, слід розглядати взаємозв'язок достатнього рівня емпатії особистості з емоційною культурою суспільства, що впливає на неї. Соціальна природа почуттів та почуттів людини проявляється найбільш чітко у безпосередньому спілкуванні з іншими людьми, колективом, суспільством. Про складність, досконалість і глибину емоцій можна судити за багатством їхнього зовнішнього вираження. Виховання емоційної культури, зокрема її складової емпатії, передбачає турботу сім'ї та найближчого соціального оточення про самовираження та формування емоційної компетентності у особистості, що розвивається [1, с. 146]. Рівень культури прояву почуттів дозволяє судити про загальну культуру людини, її вихованість, ідейний і моральний зв'язок з оточуючими людьми, з суспільством в цілому. Отже, емпатію у структурі культури емоційних проявів можна розглядати як соціально-психологічне явище, яке обіймає досягнення людства у духовній і матеріальній сферах, що здійснює регулятивну функцію, має національне забарвлення і спроможне до подальшого розвитку. Успішними факторами розвитку емпатії у суспільстві слід вважати збагачене соціальне середовище, сімейне виховання, освіту, медіа та технічний рівень життя. **Висновок.** На розвиток емпатії впливають загальна культура особистості, її соціальні норми та цінності. В осіб з розвинутою емпатією є більш розвиненіші навички міжособистісної взаємодії, кращі стосунки з оточуючими людьми та вищий рівень громадянської активності. Суспільства, де цінуються взаємодопомога та співчуття, сприяють формуванню вищого рівня емпатії серед своїх членів.

Список використаних джерел

1. Репнова Т. П. Культура емоцій та почуттів під час війни. *Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних системах* : зб. наук. пр. за матеріалами XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (17 листоп. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 142-146.
2. Baron-Cohen S. The Science of Evil: On Empathy and the Origins of Cruelty. Basic Books, 2011. 272 p.

3. The Social Neuroscience of Empathy / eds.: J. Decety, W. Ickes. Cambridge : MIT Press, 2009. 268 p.

Ключові слова: емпатія, соціальний розвиток особистості, емоційна культура, соціальні норми та цінності.
Keywords: empathy, social development of personality, emotional culture, social norms and values.

Самара Ольга Євгенівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні, яка розпочалася у 2014 році і триває донині, має значний психологічний вплив на населення, викликаючи підвищений рівень стресу, тривоги та депресії. В умовах постійного конфлікту та інформаційної війни ЗМІ та Телеграм-канали стали основними джерелами новин для багатьох людей. У цій статті ми розглянемо роль психологічної гігієни у підтримці психічного здоров'я під час війни, а також вплив ЗМІ та Телеграм-каналів на психіку людини у контексті російського-українського конфлікту.

Війна є одним із найсильніших стресорів, які можуть надавати тривалий негативний вплив на психіку людини. Дослідження показують, що населення, що проживає в зоні військового конфлікту, що зазнає щоденного стресу «кінцевості життя», проживаючи спектр емоцій «безпорадності – безнадійності» через неможливість вплинути на політичну ситуацію в країні, схильне до високого ризику розвитку різних психологічних розладів, таких як тривожність, депресія та посттравматичний стресовий розлад. Люди постійно стикаються з викликами долі: травмуючими подіями, втратами близьких, руйнуванням звичного способу життя і невизначеністю майбутнього, а також постійно піддаються впливу негативної інформації та подій, що травмують. Це може призвести до довгострокових психологічних наслідків, посилити існуючі психологічні проблеми і призвести до хронізації стресу. Навіть ті, хто перебуває далеко від епіцентру подій, відчувають психологічну напругу через потік негативних новин, почуття тривоги за рідних та близьких, двозначність та відсутність безпеки майбутнього.

ЗМІ та Телеграм-канали відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та емоційного стану людей під час конфлікту. Будучи основними джерелами інформації для населення, вони часто транслюють неперевірені дані, чутки і дезінформацію. Медіа-канали можуть сприяти поширенню недостовірної інформації, пропаганди та маніпуляції суспільною свідомістю (Jowett & O'donnell, 2019).

Пропаганда, надлишок негативної інформації та постійна дія такого контенту посилює психологічний дистрес, сприяє розвитку соматизації людини, може спотворювати сприйняття реальності та призвести до катастрофізації мислення. Крім того, Телеграм-канали можуть сприяти нагнітання паніки та погіршенню психологічного стану людей. Хибні новини, чутки та маніпулятивні повідомлення створюють атмосферу невизначеності, страху та недовіри. Дослідження показують, що вплив дезінформації пов'язаний із підвищеним рівнем тривожності, стресу та депресії (Guess et al., 2020). Люди, які піддаються постійному потоку суперечливої та недостовірної інформації, можуть відчувати труднощі з прийняттям рішень, відчувати ще більшу безпорадність та втрату контролю над ситуацією. Постійний моніторинг призводить до зниження настрою та якості життя, активує запальні та аутоімунні процеси. Недолік доступу до професійної психологічної допомоги, особливо стигматизація психічних розладів, створюють складнощі для людей, які страждають від психологічних проблем.